

Yönetmen: Yılmaz Güney

Senaryo: Yılmaz Güney

Oyuncular: Yılmaz Güney (Seyyit), Nebahat Çehre (Keje)

1968 / Türkiye / Türkçe / 80'

Seyyit Han, Yılmaz Güney'in toplumsal gerçekçi özellikler taşıyan ilk filmlerinden biridir. O dönemde, Yeşilçam'da ticari kaygılar güden filmlerde yer alan Güney; bu filmiyle yıllardır geliştirdiği sosyal duyarlılığını da yansıtmaya fırsatı bulmuştur. Yine de; film, kahramanın birçok kişiyi aynı anda dövdüğü kavga sahnelerinde olduğu gibi yönetmenin ticari filmlerinden birçok öğeyi de içerir. Feodal düzenin sert, acımasız, baskıcı yönüne eğilen film; oldukça karamsar ama bir o kadar da şiirsel bir üsluba sahip.

Filmin öyküsü kısaca şöyle: Köylüler tarafından öldü zannedilen Seyyit, yıllar sonra köyüne geri döner. Orada, önceden evlenmek üzere anlaşmış Keje'nin bölgenin nüfuzlu beylerinden Haydar'la evlendirilmek üzere olduğunu görür. Gönülünden Seyyit'le evlenmek geçen Keje, ağabeyinin ve Haydar'ın baskısı yüzünden bunu gerçekleştiremeyeceğini bildiği için durumu kabullenmek zorunda kalır. Gerdek gecesi Haydar'a yüz vermemesi ise bol kanlı olayların tetikleyicisi olur.

Gücü elinde bulunduran kimselerin acımasızca şiddet uyguladığı, zulmettiği bir toplumsal sistemi gözler önüne seriyor Güney. Haydar o denli gaddardır ki; küçük bir kuşu bile nedensiz yere öldürebilir. Bu vahşi dünyadaki katı kurallar ve yasaklar, insanların mutlu ve özgür yaşamalarına izin vermeyecektir. Haydar'a itaat etmeyen, Seyyit'i arzulayan Keje'yi şaşırtıcı ölçüde şeytani bir son beklemektedir. Kadının kendi yaşamı üzerinde söz sahibi olmasının mümkün olmadığı ve iradesinin yok sayıldığı bir düzendir bu. Güney'in özellikle ataerkil toplumlardaki kadınların ezilmesi, bastırılması, ve ikinci sınıf konumuna düşürülmesine yönelik duyarlılığı film için dikkat çekicidir. Yol (1982)'da zina eden kadın ölüme terkedilir. *Sürü* (1979)'de feodal, ataerkil ve baskıcı bir toplumda kadın dilsiz kalmıştır. Seyyit Han'da da buna benzer bir şekilde kadın yok sayılmakta, düzene uymamakta direnince de yok edilmektedir.

Güney'in bu politik filmi, elbette devletin hoşuna gitmeyecektir. "Türkçe'de Keje diye bir ismin olmaması, filmdeki köyün, kıyafetlerin resmediliş şekillerinin uygun olmadığı" gibi gerekçeler öne sürerek film sansüre uğratılmıştır.

Barındırdığı sosyal eleştirinin yanında, *Seyyit Han* bir western, kahramanca bir intikam öyküsü aynı zamanda. Kovboy şapkalı haydutlar, atlar, silahlar, bar kavgaları bu filmde de var. Film, özellikle Seyyit'in intikamını anlatan final bölümünde ilginç bir biçimde, toplumsal gerçekçilikten uzaklaşıp destansı ve epik bir havaya bürünüyor. Filmde, birçok kurşun yediği halde vuruşmaya devam eden başkahraman gibi intikam filmi kalıplarından da yararlanır. Bu sahnelerde de Seyyit'in gözlerinde sisteme başkaldıran, isyan duygularıyla dolu bir bakış hakimdir.

Bütün bu sertliğin, vahşetin içinde Güney şiirsel anlar da yakalar. Uçsuz bucaksız bozkırların, engin gökyüzünün ekranı kapladığı harika kompozisyonlar yaratır. Kamera zaman zaman karakterlerden ayrılarak doğayı keşfe çıkar. Yakın çekimdeki bir kurbağa ya da bir çiçek, yapraklarını dökmüş ağaçlar, sazlıklar da karakterler kadar filmin odağındadır.

Seyyit Han, özetle, çok yenilikçi ve cesur bir film; özellikle zamanına göre değerlendirildiğinde. Güney, anlatsını türler arası bir kompozisyon üzerine kurmuş ve bu kompozisyonu etkin bir biçimde perdeye aktarmıştır. Hollywood'a özgü bir tür olan intikam temalı western'e yerel unsurları güzelce yerleştirmiş ve bunu Türkiye'de egemen güçlerin uyguladığı baskıyı toplumsal gerçekçi, politik bir sinemayla birleştirmeyi başarmıştır.

Can Önalın